

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

nr.3
2018

KALENDARIUM 2018 – 2019

2018

6 november Vårt levande muskarv. Heldagsseminarium i arrange-
rang av SMBF och akademien.

14-15 november Vart är musiken på väg? Perspektiv från forskning,
bransch och politiker.
**Musikkonferens på Kungliga Musikhögskolan i
Stockholm/Mirac www.mirac.se**

2019

april SMBF:s årsmöte

14-19 juli IAML-kongress i Kraków, Polen

Karl och Ellen Tirén. Ellen var från Umeå och hörde till Wilh. Peterson-Bergers körsjungande vandrar-kamrater. Läs mer på s. 10 och framåt. Omslagsbild: Johanna Grut, foto Karin Englund, ur hennes blogg, artikeln Vår är brudarna?. Läs mer på s. 4.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörernas ruta	8	Jojsamling nomineras till världsminne
4	Johanna Grut – ny i SMBF:s styrelse	10	Karl Tiréns gömda (glömda) inspelningar och vad som hände sen
5	Ett besök i arkivet i Leipzig	12	Program "Vårt levande muskarv" 6 november
6	IAML:s nya generalsekreterare är svensk - igen!		

www.iaml.info

Layout Sara Lind

MUSIK

BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteks-föreningen,
svenska sektionen av IAML,
International Association of Music Libraries,
Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Tobias Danielsson & Gunnel Jönsson
Musik- och teaterbiblioteket Box 16326
103 26 Stockholm

08-519 554 10 mbnytt@gmail.com

Prenumerationer inkl. medlemskap:

enskilda 350:-, institutioner 700:-, veteraner, studerande,
arbetslösa 150:-

Plusgiro 65 21 22-3

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära medlemmar

Häromdagen deltog jag i ett dialogseminarium om Sveriges nationella biblioteksstrategi med utkastet "Från ord till handling" som utgångspunkt. Seminariet var det sista av fem regionala dialogmöten och vi var cirka femtio personer från olika bibliotekstyper i Västra Götalandsregionen som hade samlats i hörsalen på Göteborgs stadsbibliotek. Sammankomsten var verkligen upplagd som en dialog och det blev snart dags för grupparbete med påföljande redovisning. Diskussionen var riktigt givande – i synnerhet

på de punkter där vi var oense! Den mest kontroversiella diskussionspunkten var KB:s roll i biblioteksstrukturen och huruvida man bör skapa en fristående myndighet som ansvarar för biblioteksfrågor i Sverige. Styrelsen för SMBF har tidigare lämnat in en så kallad depech om musikens betydelse på folkbiblioteken som mynnade ut i några rekommendationer. Trots detta ägnar man endast knappt en halv sida åt musik i utkastet med några slutsatser som jag inte är säker på att SMBF:s medlemmar håller med om. Det är nu mycket viktigt att vi tar vara på tillfället att lämna in kommentarer. Därför uppmanar jag er alla att studera sidan 58 och dela era åsikter på Musikbiblioteksforum eller skicka dem till någon av styrelsemedlemmarna före vårt styrelsemöte 5 november. Jag har fått respit av Erik Fichtelius, nationell samordnare, så vi har 12 november som deadline. "Från ord till handling", SMBF:s depech och många andra rapporter och synpunkter finns på KB:s webbplats.

Den slutliga versionen av strategin överlämnas till regeringen i mars 2019. I

utkastet till biblioteksstrategin betonas vikten av att digitalisera det svenska kulturarvet. Jag hoppas på att träffa många av er på Kungliga Musikaliska Akademien tisdag 6 november då vi ägnar en hel dag åt "Vårt levande muskarv"! På programmet står bland annat en paneldiskussion om just "Digitalisering och Kulturarv". För övrigt kan vi se fram emot spännande presentationer av duktiga föreläsare. Program och anmälningsblankett finns på SMBF:s webbplats. Missa inte denna chans till fortbildning och trevlig samvaro!

Avslutningsvis vill jag, så här "officiellt", tala om hur glad jag är att Anders Cato tar över som IAML:s generalsekreterare efter mig. IAML kunde inte få en bättre Secretary General, vilket framgår av presentationen i det här numret av Musikbiblioteksnytt. Vi har en stolt tradition att bygga vidare på – Anders Lönn blev generalsekreterare redan 1974 och Veslemøy Heintz 1987. Lycka till, Anders!

/Pia Shekther

Redaktörernas ruta

Kära läsare

Hösten bjuder på intressanta seminarier om tonsättare, musiken och SMBF inbjuder tillsammans med Kungliga Musikaliska Akademien till ett seminarium om hur vi kan göra allt detta levande. Med anledning av att Karl Tiréns joysamling

på Visarkivet har nominerats 2018 till UNESCO:s lista över Världsminnen får ni läsa mer om historien bakom detta. Något från IAML-kongressen i Leipzig blir det också, samt två presentationer av två välkända personer i nya positioner.

/Gunnel Jönsson & Tobias Danielsson

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com
www.smbf.nu
musikbiblioteksforum@listserv.kb.se
www.facebook.com/ (Musikbiblioteksforeningen)

Find us on
Facebook

Johanna Grut

- ny i SMBF:s styrelse

Jag heter Johanna Grut och är ny i SMBF:s styrelse sedan i april i år. Sedan den nybildades 2017 är jag också medlem i Musikgruppen, SMBF:s arbetsgrupp för musikbibliografiska frågor. För närvarande arbetar jag på Kungliga Bibliotekets enhet för film, musik och spel med att katalogisera skivor i SMDB.

Tidigare har jag arbetat som musikbibliotekarie och katalogisatör på sju olika bibliotek – på Stockholms Konserthus, Sveriges Radios musikbibliotek och Bernadottebiblioteket för att nämna de roligaste – men jag har också varit producent för sånggruppen Viba Femba, identifierat verk på Stim och ansvarat för en körfestival i Uppsala. Några av projekten jag jobbat med har jag skrivit om i denna tidning, i nr 2014:1 (om kvinnliga tonsättare i databasen Levande Musikarv), nr 2013:3 (om drottning Carolas notsamling), 2013:1 (om daminventeringen i MTB:s raritetsnoter) och nr 2007:1 (100 hyllmeter med nykatalogiserade operanoter – nyss bortglömda men nu åtkomliga för alla!), se www.smbf.nu.

Jag är uppvuxen i Östersund och är tedrickare, flöjtist, körsångare, loppisfyndare och Snedtänkt-lyssnare. Det ska bli roligt att jobba åt SMBF som har givit mig så mycket kompetensutveckling och värdefulla kontakter genom åren!

PS. Från och med 1 december har jag en fast tjänst på Stim/Svensk musik vilket innebär att 17 år av vikarierande är över!

Ett besök i arkivet i Leipzig

Sebastian Lindblom, musikarkivarie Musik- och teaterbiblioteket

Sebastian Lindblom. Fotograf: Okänd.

Tack vare SMBF:s resestipendium fick jag möjligheten att besöka min andra IAML-kongress. Denna gång bar det av till den mycket trevliga musikstaden Leipzig. Konferensen innehöll många spännande seminarier, möten och studiebesök men nedan bjuds ni på ett möte musikarkiver emellan.

Som alla av er vet så var ju det östtyska statssäkerhetsministeriet Stasi synnerligen ”bra” på att övervaka sin befolkning. Detta ledde även till att de blev väldigt duktiga på arkivhållning då det skapades mängder av akter med information. Så som arkivarie är det alltid extra spännande med ett besök till före detta DDR även om det denna gång inte blev något besök på Stasis arkiv.

Näväl, jag är utöver arkivarie också musikfantast och då är Leipzig ett spän-

nande besöksmål. En personlig favorit från årets konferens var ett besök och samtal med arkivarien Ingrid Jach som ansvarar för Hochschule für Musik und Theater, Felix Mendelssohn-Bartoldys (HMT) arkiv. Musikhögskolan/konservatoriet i Leipzig har 175 år på nacken och många likheter finns med ett av de arkiv som jag själv förvaltar på Musik- och teaterbiblioteket, arkivet efter det som idag är Kungliga Musikhögskolan (KMH) i Stockholm. Dock innehåller arkivet från Leipzigs konservatorium något fler internationellt högprofilerade elever än vad KMH:s arkiv gör. Men förutom vilka namn som står inskrivna i rullarna så är likheterna många.

“ “ Som arkivarie är det alltid extra spännande med ett besök till före detta DDR även om det denna gång inte blev något besök på Stasis arkiv.

I mitt samtal med Ingrid Jach berättade hon om HMT:s arkiv och dess innehåll. Det finns till exempel inskrivningsregister, provprotokoll, konsertprogram, korrespondens med mera som går tillbaka till konservatoriets första tid. Precis som när det gäller den högre musikutbildningen i Stockholm så har konservatoriet i Leipzig haft olika huvudmän och gått igenom sammanslagningar samt namnbyten vilket också avspeglas i arkivbeståndet. Ingrid pas-

sade också på att visa upp några exempel från arkivet. För den som är intresserad finns bland annat provprotokollen från 1844–1881 digitalt tillgängliga via de saxiska bibliotekens gemensamma katalog. Där är vi tyvärr inte ännu för KMH:s äldre material. Trots två världskrig och en del andra omvälvande händelser har arkivet i stort sett klarat sig helskinnat genom historien utan att utsättas för någon hårdare gallring. En del luckor finns, men det gör det faktiskt nästan alltid när det gäller arkivmaterial.

IAML-kongressen i övrigt

Kongressen bjöd som sig bör också på många intressanta seminarier. Ett av de mer spännande var om två digitaliseringsprojekt för pianorullar, ett i USA och ett i Italien. På tyska nationalbiblioteket fick undertecknad tillsammans med bland andra redaktör Danielsson även uppleva George Gershwin vid pianot. Eller ja, en väldigt sliten pianorulle där Gershwin själv hade spelat in *Rhapsody in Blue*. Kvaliteten kan väl om man är snäll beskrivas som ojämn på grund av slitage vilket pekar ut vikten av att få till goda digitaliseringar så att dessa kan bevaras, upplevas och studeras även i framtiden.

PS. För den orolige läsaren. Det tyska nationalbiblioteket hade två kopior av denna rulle varför den här användes för att visa upp självspelande pianot. DS.

IAML:s nye generalsekreterare är från Sverige – igen!

Anders Cato, text

Anders Cato.

För ett drygt år sen fick jag se en annons fladdra förbi på IAML-L om en ledig post som generalsekreterare för IAML. "Vilken drömpost", tänkte jag. Tänk att få vara mitt i denna organisations hjärta och få vara med och utforma och påverka hur den ska utvecklas framöver. Men, så tänkte jag, att det går ju inte, jag jobbar ju inte på musikbibliotek. Jag är ju bara en vanlig anställd för danska Kulturdepartementet.

Men dagarna gick, jag grubblade lite mer, och till sist tänkte jag att, ja, jag är ju musikbibliotekarie trots allt, har jobbat som det till och från i livet och har varit medlem i IAML i 35 år och aktiv en hel del av dessa, så varför inte? Allt som kan hända är ju att jag får ett NEJ!. Så jag skickade in en ansökan. Gissa vem som blev glad när han blev kallad till Skypeintervju en dryg månad senare!

Ännu gladare blev jag när jag förstod att styrelsen valt att föreslå mig som ny generalsekreterare. Och när jag sedan blev vald i somras i Leipzig var ju lyckan total. Det ska bli så kul! Om än lite skrämmande ju... före mig har jag en rad berömda IAML-personligheter vars briljans blir svår att leva upp till, allt från min gamle läromästare Anders Lönn till Veslemøy Heintz, Alison Hall, Pia Shekhter och många fler. Men man får ju göra så gott det går och försöka sätta sin egen prägel på rollen. Och så hoppas jag såklart på mycket feedback från medlemmarna, negativ och positiv sådan!

Lite bakgrundsinformation

Så vem är jag då? Ja, en skånepåg från den skånska myllan, född på en bondgård utanför Helsingborg, och som valde att plugga istället för att bli bonde. Tänkte först bli språklärare, men så 1984 dök det upp en ny utbildning, på prov, till musikbibliotekarie på BHS i Borås. I två omgångar tänkte man utbilda fem musikbibliotekarier per omgång, alltså totalt tio. Jag var med i första gruppen. Tyvärr lades utbildningen ner efter de två försöksomgångarna.

1987 fick jag min musikbibliotekarieexamen och fick direkt sommarjobb hos Anders Lönn på gamla MAB (Musikaliska akademins bibliotek). Det fanns tyvärr inte resurser för en längre anställning, så i starten blev det lite vikariat på olika ställen, bland annat Musikbiblioteket på Sveriges radio. Från 1988 fick jag sedan fast jobb i Lund på BTJ som

musikkatalogisatör, med Britt Roslund som den som fick lära mig allt om hur man katalogiserar i BTJs system BURK. På BTJ stannade jag i 12 år – med ett par små uppehåll, bland annat ett år 1992–93 för att på nytt jobba på mitt älskade MAB. Även om jag inte arbetat där så mycket har MAB alltid haft en särskild plats i mitt hjärta. Det är kanske detsamma med första arbetsplatsen som med första kärleken – den glömmet man aldrig!

2000–2001 tog jag ett litet uppehåll från allt och stack till Bryssel och jobbad för EU som pressattaché. Helt anorlunda arbete, rätt kul, men samtidigt med en medvetenhet om att jag egentligen ville tillbaka och fortsätta min bibliotekariebana. Den möjligheten fick jag när en systembibliotekarietjänst blev ledig på Kungl. biblioteket och LIBRIS 2001. Den tjänsten ledde vidare till en tjänst som chef för Nationalbibliografien: Monografienheten där jag startade 2002. Katalogisering har ju alltid varit en passion och nu fick jag möjlighet att hänge mig åt den ännu mer! På det jobbet stannade jag i fem år fram till dess att KB hade en stor omorganisation 2007. I den omorganisationen kämpade jag starkt för att KB skulle få en katalogiseringssamordnare – det blev så och jag blev istället Katalogiseringschef från 2007.

Igår, Sverige - idag, Danmark

Ja, och nu är jag här, i Danmark sen snart fem år tillbaka. 2013 såg jag en ledig tjänst i dåvarande Kulturstyrelsen

om en tjänst som bibliografisk konsulent med ansvar för bibliografiska frågor – och det är ju precis min specialitet. Och att då få prova det i ett annat land kändes väldigt spännande. Så jag sökte – och fick jobbet. Kulturstyrelsen heter numera Slots- og Kulturstyrelsen (vi har blivit sammanslagna med den danska motsvarigheten till Statens Fastighetsverk) och här är vi runt 450 personer som arbetar med hela det danska kulturlivet, från Drottningens slott till bibliotek, museer och folkupplysning. Jag jobbar på det som heter Biblioteks-enheten och vi är 22 personer som har olika deluppgifter inom biblioteksområdet. Mina är framför allt bibliografisk samordning, regelverk, standarder på biblioteksområdet – och också musikfrämjande åtgärder på biblioteken. Det är ett väldigt spännande och kul arbete och jag trivs otroligt bra här.

Inom musikområdet har jag ända sedan jag blev klar bibliotekarie varit medlem i SMBF/IAML – och nu sen jag kom till Danmark är jag också medlem i DMBF och är dessutom sekreterare i den danska föreningen från och med i år.

På 1990-talet blev jag engagerad i IAML på allvar. Jag åkte på min första konferens 1993 i Helsingfors och fortsatte sen med nästan alla konferenser fram till 2002 i Berkeley. Gick med i Cataloguing Commission, blev sekreterare och

sen ordförande i densamma och fick också jobba med en utredning om ”The Core Bibliographic Record for Music and Sound Recordings”.

I och med att jag bytte till att bli chef för Nationalbibliografin 2002 blev IFLA istället för IAML mitt hem och jag åkte på alla IFLA-kongresser från 2003 till 2016. Där var jag också mycket engagerad, framför allt i Cataloguing Section. Numera är jag lite mindre aktiv i IFLA igen och satsar lite mer på IAML. Musiken är ändå mitt hem! Jag har nu gjort en andra runda i IAML:s Cataloguing Commission och ja, nu börjar en spännande resa som generalsekreterare!

IAML och framtiden

Så vad är nu mina drömmar och tankar som generalsekreterare? Ja, först och främst måste jag lära sysslan ordentligt. Min föregångare Pia Shekhter har gjort ett hästjobb med organisationen och varit drivande i genomförandet av många viktiga förändringar. Det blir svårt att bli en ny Pia! Men samtidigt, så är ju en stor genomgripande förändring av organisationen nu klar och jag kan kanske för en tid koncentrera mig på andra saker.

Jag vill arbeta hårt för att musikens roll stärks på biblioteken nu när biblioteken är inne i en starkt förändrad verklighet, mycket beroende på hela den digitala/

teknologiska utvecklingen. Bibliotekens roll blir utan tvivel väldigt annorlunda i framtiden, men den blir inte mindre viktig för det, snarare tvärtom. I en värld där folk förväntas att lösa allting själv och hitta allting på egen hand på nätet, via appar och annat, så behövs bibliotekens närvaro för att hjälpa folk hitta rätt. Vi måste hjälpa, vägleda, få folk att förstå vilka källor som man kan lita på och vilka som är tvivelaktiga. Bibliotekens roll i kampen mot ”fake news” är väldigt viktig. Biblioteken är också viktiga mötesplatser för folk, även om man inte alltid kommer direkt för att tillgodogöra sig de fysiska samlingarna. Det är viktigt att fånga dem som kommer då och kanske få dem intresserade av annat som vi har att erbjuda.

Det internationella arbetet som IAML bedriver är också mycket viktigt. Genom att utbyta erfarenheter mellan länder och kulturer lär man så mycket. Där är inte bara IAML bra, utan även många av våra systerorganisationer, som IFLA, ICA, IMC, EBLIDA och många andra. Jag har rätt många kontakter internationellt redan och dessa räknar jag med att kunna utnyttja i min blivande roll.

Som sagt, det här ska bli riktigt spännande! Och om någon har något som ni tycker att jag särskilt bör tänka på, tveka inte att kontakta mig på secretary@iaml.info

Annonsera i Musikbiblioteksnytt!

Musikbiblioteksnytt är en tidskrift som ges ut av Svenska musikbiblioteksforeningen (SMBF) fyra gånger per år. Tidskriften är en medlemstidning som riktar sig till föreningens medlemmar vilka återfinns inom ett brett spektrum - musikbibliotek, musikarkiv, dokumentationscentraler samt specifika musikinstitutioner runt om i Sverige.

En annonsering i Musikbiblioteksnytt innebär en riktad marknadsföring som når ut till institutioner och fackkun-nig personal som arbetar med inköp av musikmedia i hela landet. Bland medlemmarna finns bland annat representanter för Göteborg stadsbibliotek, Musik och teaterbiblioteket i Stockholm och alla Sveriges musikhögskolor. Närmare hälften av Musikbiblioteksnytt's medlemmar är institutioner (mestadels bibliotek) vilket innebär att tidskriften även når ut till allmänheten.

Kostnad per annons

Svart/vitt 1/4 sida	1000 kr
Svart/vitt 1/2 sida	2000 kr
4 Färg 1/4 sida	1300 kr
4 Färg 1/2 sida	2300 kr

Materialguide

Annonsmaterial ska leveras som högupplöst och tryckfärdig PDF. Det tillkommer ingen moms – Musikbiblioteksnytt är momsbefriad.

Kontakt

Redaktörer: Gunnel Jönsson och Tobias Danielsson
c/o Musik- och teaterbiblioteket, Box 16326, 103 26 Stockholm. E-post: mbnytt@gmail.com, niklas.persson@kultur.goteborg.se

Jojksamling nomineras till världsminne

||| Dan Lundberg, chef för Svenskt visarkiv

Hos Svenskt visarkiv finns material som många inte känner till. Den svenska världsminneskommittén har nu beslutat att stödja en nominering av Karl Tiréns jojksamling till den internationella förteckning över världsminnen som är knuten till FN-organet UNESCO Världsminnesprogram, *Memory of the world*.

UNESCO:s svenska världsarvskommitté skriver:

”Det aktuella materialet berättar om ett urfolk, som inte har så många skriftliga, historiska källor. Materialet kan även sättas in i ett globalt sammanhang genom att det berättar om en form av

“ Traditionellt har minoritetsgrupperas kulturyttringar haft en ganska liten plats i våra nationella samlingar

muntliga traditioner som är unika och som kan säga något om muntlig, folklig kultur, som har funnits på flera ställen i världen.”

“Kulturarv är en demokratifråga. Traditionellt har minoritetsgrupperas kulturyttringar haft en ganska liten plats i våra nationella samlingar. Därför är

det väldigt roligt och angeläget att den här unika samlingen får möjlighet till uppmärksamhet och en plats på världsscenen”. bit.ly/2OEtypi

Kort historik

De cirka 300 fonografrullarna som finns på Svenskt Visarkiv kom i början av 2000-talet från Musikmuseet, som övertog dem 1966 då Etnografiska museet bildades. Från början fanns de på Naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.

På hemsidan kan man läsa om historien bakom Karl Tirén (1869–1955) och hans insamlingsresor mellan 1913–1915. Man kan även lyssna på allt ljud. I avsikt att dokumentera jojkare gjorde Karl Tirén sex resor med fonograf och tomma vaxrullar i packningen. Dessa färder och hans övriga inspelningsresor är utförligt beskrivna i Gunnar Ternhags bok *Jojksamlaren Karl Tirén* (2000).

Den första inspelningsresan gick till vintermarknaderna i Arvidsjaur och Arjeplog i februari 1913. I juli 1913 gjorde Tirén en insamlingsresa där han inledde med att göra fonografinspelningar – mestadels i Tärnaby i samband med en så kallad böndagshelg – för att därefter fortsätta insamlingen med att göra uppteckningar efter gehör.

I januari 1914 besökte Tirén vinter-

”Världens första jojkkonsert” Umeå 1910. En succé.

marknaderna i Lycksele och Åsele för fortsatt inspelningsverksamhet. Sommaren 1914 resulterade i inspelningar från en tur till Jokkmokk och Kvikkjokk i slutet av juni och upptagningar i juli i samband med landshövdingen Walter Murrays möten på olika platser med renskötare. Tiréns sista fältinspelningar med fonografen gjordes i oktober 1915, i samband med att han var inbjuden som gäst när Maria Persson-Johansson, Tiréns viktigaste kontakt bland jojkarerna, gifte sig.

Källa: bit.ly/2yr0xmG

Karl Tiréns gömda (glömda) inspelningar och vad som hände sen

Staffan Lundmark, text & bild

Karl Tirén målad av Frida Steenhof (1865-1945) (Wikipedia).

För många år sedan hade jag glädjen att kunna identifiera innehållet i ett ej registrerat paket hos Institutet för språk och folkminnen i Uppsala. Paketet hade inte någon uppgift om härkomst, förutom en påskrift om att det innehöll inspelningar av jojk på fonografrollar.

Redan i det läget var det nästan för spännande för mig. Jojk plus fonografrollar skulle kunna bli lika med något ur Karl Tiréns pionjärbete gällande dokumentation av samisk musik. Luckor fanns i det som fanns bevarat på olika håll. I paketet fanns två gamla margarinlådor i plåt. Jag öppnade locket på

den ena lådan. Den var fylld med runda förvaringsburkar av papp, en för varje fonografcylander. Jag tittade närmare på en burk och häpen läste jag namnet

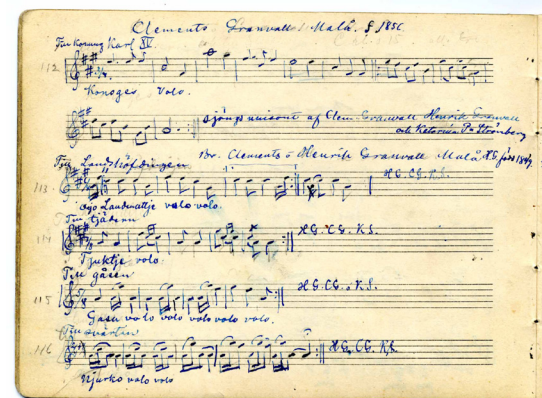
“Kan ingen åka och leta!” tyckte han med bestämd röst.
“Ja det vore någonting det!” tyckte jag.

på modern till en äldre man som en tid dessförinnan hade ringt till mig och sagt sig vara helt säker på att hans mor hade träffat Karl Tirén och att hon hade blivit

inspelad i Tärna år 1913. Den inspelningen ville han gärna få tag i. Jag kunde bara svara att ingen sådan rulle fanns arkiverad i Stockholm, där alla kända rullar fanns. Han ringde mig sedan i samma ärende och upprepade att det var som han hade sagt. Nu hade jag i alla fall råkat på skriftliga uppgifter om att en inspelning hade gjorts med hans mor. Nu kunde jag svara detta och att kanske den rullen var med bland de rullar som under mellankrigstiden skulle ha skickats till Tyskland för kopiering men som efter kriget var försvunna. ”Kan ingen åka och leta!” tyckte han med bestämd röst. ”Ja det vore någonting det!” tyckte jag. Men det räckte alltså att utan letarsyfte åka till Uppsala.

DAUM:s Tirénsamling

I samband med Gunnar Ternhags arbete med sin bok ”Jojksamlaren Karl Tirén” (2000) så kom åtskilligt ur DAUM:s Tirénsamling till användning. Jag hjälpte till med att sammanställa ett register över aktuell kunskap gällande de sångare och jojkningar som fanns doku-

Uppteckningar gjorda i Umeå år 1910.

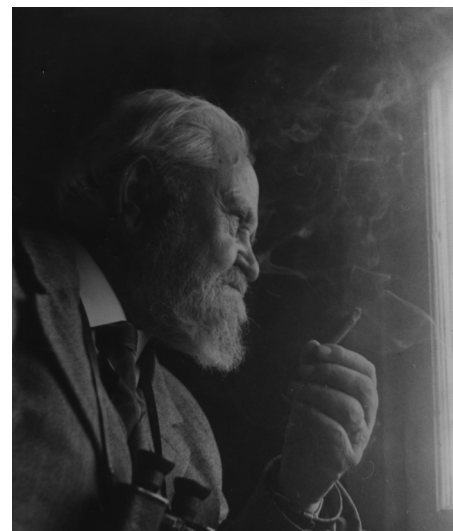
Mathias Boström har ägnat Karl Tiréns arbete mycken kärlek. Här står han vid samlingen 2012.

menterade av Karl Tirén. De i Uppsala återfunna fonografrullarna kom att förvaras tillsammans med Tirénsamlingen hos DAUM men rullarna behövde naturligtvis kopieras. Själva rullarna hade ingen påskrift utan endast förvaringsburkarna vars innehåll alltså kunde vara felaktigt. Jag vågade inte ringa till den äldre mannen utan att vara helt säker på att han skulle få höra sin mors röst. Registret i boken skulle också färdigställas så det började bli bråttom. Vi begav oss över fjället till Mo i Rana i

Norge där man hos Nasjonalbiblioteket var specialiserade på att göra sådana här överföringar. När vi kom så uppfattades genast händelsen som skojig. År 1913 bars den ena lådan, med rullar i oin spelat skick, från Mo i Rana till Tärnaby och nu kom fonografrullarna, med innehåll, ner från Tärnaby. Den andra margarinlådan innehöll inspelningar från Arjeplog. Allt innehåll stämde med syltburksetiketternas uppgifter! Man beslutade att göra en webpresentation och den blev omfattande. Detta är bakgrunden till "Tiréns koffert".

“ I hans dagboks- anteckningar kan man finna honom på golvet i musiklek med små same- barn

Det nu nedlagda DAUM – den fram till år 2015 nordligaste enheten inom myndigheten Institutet för språk och folkminnen – finns inte längre som verksamhet men dess skriftliga samlingar och bibliotek finns tillgängliga hos Stadsarkivet i Umeå. Den stora samlingen av inspelningar fördes till Upp-

Karl Tirén i familjens stuga i Abisko.

sala. Den som vill ta del av material ur DAUM:s arkiv tar kontakt med Institutet för språk och folkminnen (ISOF) i Uppsala. Personal från Västerbottens museum eller Folkörörelsearkivet hjälper därefter till med att ta fram sådant som finns kvar i Umeå.

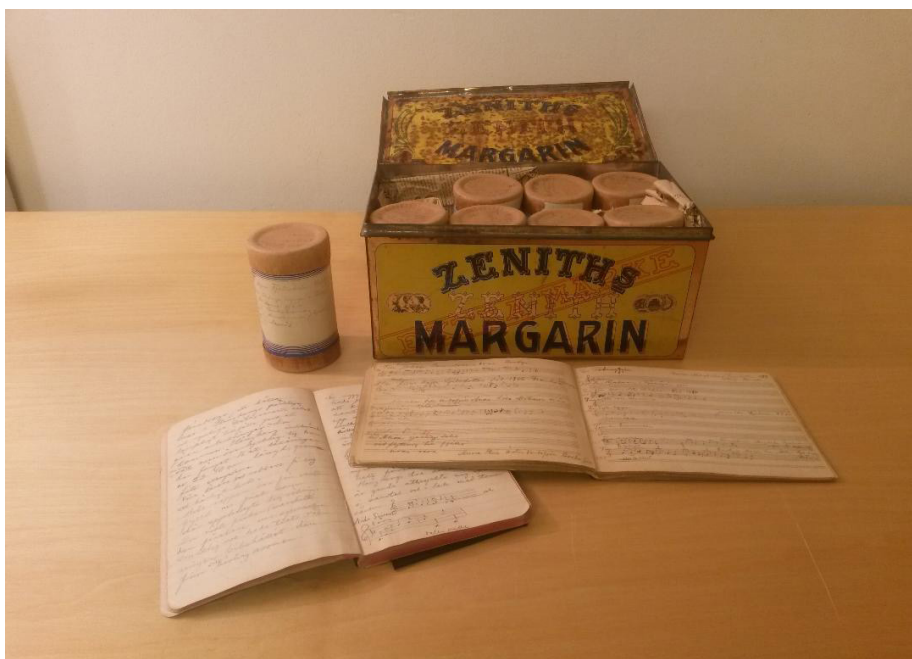
Fonografrullarna finns nu hos ISOF i Uppsala men margarinlådan med burkar finns fortfarande kvar i Umeå, placerade tillsammans med de handlingar som Karl Tiréns son, Torne Tirén, har lämnat till DAUM. Det var denna samling som väckte mitt intresse när jag började hos DAUM år 1994. Därefter har barnbarn till Karl Tirén lämnat material för förvaring hos DAUM för att i lämpliga fall kunna nyttjas av forskare och andra intresserade. Detta omfattande släktmaterial rör många personer och deras sammanhang. Tack vare att så mycket har sparats inom familjen så har nya perspektiv öppnats och förklaringar möjliggjorts när det gäller den dokumentations- och förmedlingsinsats som Karl Tirén utförde och som nu så glädjande har uppmärksammas i och med UNESCO-nomineringen.

Om Karl Tirén

Karl Tirén var en respektingivande järnvägstjänsteman, en arbetsledare med pondus som också var välkänd inom svenskt musikliv. Många var förundrade över hur han kunde bli helt absorberad av "lappmusiken". I hans dagboksanteckningar kan man finna honom på golvet i musiklek med små samebarn i förhoppning om att en viktig musik-kultur skulle kunna överleva i en tid av

På väg från Jörn till Arvidsjaur och Arjeplog år 1913. Tirén hade med sig fonograf och, till vänster bak i risslan, författaren m.m. Karl-Erik Forslund.

Lådan med inspelningar från Tärnaby 1913 tillsammans med dagbok och uppteckningar från detta tillfälle.

snabb förändring. Det var nog ingen som tidigare hade hört så mycket av samisk sång från ett så stort område. Dessutom ville han ta reda på så mycket som möjligt inte bara om tonerna utan också om de sociala sammanhangen. Han framhöll samerna som ett högt stående kulturfolk, värda all respekt,

vilket inte var populärt i alla kretsar. När Karl Tirén började intressera sig för den samiska sången så var den i stort sett okänd utanför det samiska samhället. Få visste att i denna fanns den samiska poesin, som alltid framfördes rytmiskt. Att denna musikkultur även bland samer började ses som en symbol

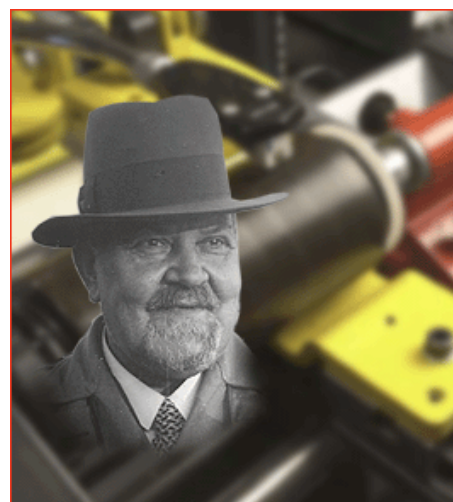

Tiréxetteten. Umeå 1901.

för en föråldrad livsstil eller ogudaktigt beteende skyndade på Karl Tiréns agerande. Dessutom hade unionen med Norge upplösts och politiska problem började torna upp sig angående de svenska samernas rättigheter att vistas med sina renar i Norge. Stora förändringar var att vänta och Karl Tirén kom att utföra sin gärning under press. Att få ledigt från jobbet var en bedrift i sig.

P.S. När man rev järnvägsstationen i Bergvik, där Karl Tiren var stins, fann man där mängder av margarinlådor. Dessa kom att ingå i fyllnadsmassor, under vatten....

Staffan Lundmark om Karl Tirén i tidsskriften Västerbotten: bit.ly/2PMgvyq

Tiréns koffert

Lyssna på den spännande historien som skapades med hjälp av Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana i Norge och se och lyssna på "Tiréns koffert" som lanserades på deras webb 2003.

www.nb.no/tirenskoffert

Foto: från Nasjonalbibliotekets hemsida

Summary in English

- Anders Cato writes about his career and how he looks upon his new role as Secretary General
- Johanna Grut is a new member of the SMBF board

- The joik music collection at Svenskt Visarkiv is nominated to UNESCO as a Memory of the World
- Staffan Lundmark writes about the history behind the joik recordings made

- by Karl Tirén between 1913-1915
- Sebastian Lindblom reports from an archive in Leipzig

Vårt levande musikarv

Ett heldagsseminarium den 6 november, 2018

Kungliga Musikaliska Akademien
Blasieholmstorg 8, Stockholm

Program

- 9:30 Kaffe/te
- 10.00 *Fredrik Wetterqvist*, KMA:s ständige sekreterare, hälsar välkommen
- 10.10 Vilken musikhistoria berättar källorna och vad ska vi fråga dem?
Mattias Lundberg, professor i musikvetenskap vid Uppsala universitet
- 10.50 Levande musikarv i vårt mångkulturella samhälle.
Dan Lundberg, överbibliotekarie och arkivchef vid Statens musikverk
- 11.30 Presentation av KMA och det förestående 250-årsjubileet.
Fredrik Wetterqvist
- 12.00 Projektet Levande musikarv
Ann-Charlotte Hell, projektledare Levande musikarv
- 12.30 Lunch i egen regi
- 14.00 Digitalisering och Kulturarv – paneldiskussion
- 15.00 Kaffe/te
- 15.30 Den svenska militärmusikens historia
Torgny Hanson, dirigent och överstelöjtnant inom Försvarsmusiken
- 16.00 Presentation av Föreningen svenska tonsättare (FST) i samband med 100-årsjubileet
- 16.30 Vi rundar av
- 16.45 After Work

Arrangörer: Kungliga Musikaliska Akademien och Svenska Musikbiblioteksförbundet